שנינו בתוספתא (דמאי פ"ח ה"י), שאדם הַמַּרְבֶּה בְּמַעֲשֵׂר – שמפריש מעשר ראשון מפירותיו יותר משיעור עשירית, הדין הוא שֶׁפֵּירוֹתָיו מְתוּקָּנִים – הפירות שהפריש מהם מעשר זה נתקנו מאיסור טבל, ומותרים באכילה לכל אדם, וּמַעֲשְׂרוֹתָיו מְקוּלְקָלִין – אך המעשר עצמו מקולקל, שמאחר והפריש יותר מחיובו לא חל שם מעשר אלא על עשירית מן הפירות, ושאר הפירות שהפריש נשארו בטבלם, נמצא, שפירות אלו שהפריש מקצתם טבל ומקצתם מעשר, ואסורים הם לכל עד שיתוקנו.

עתה מבאר אביי כיצד יש להקשות מכאן על דברי רבה: וְאַמַּאי – מדוע נתקנו שאר הפירות בהפרשה זו, נֵימָא – נאמר בזה את הכלל שאמר רבה, שכָּל דבר שֶׁאֵינוֹ חל בָּזֶה אַחַר זֶה, אזי אֲפִילּוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ יכול לחול כלל, ומאחר שלא ניתן להפריש יותר מעשירית בזה אחר זה, שאם הפריש אדם עשירית מן הפירות למעשר ראשון, אינו יכול לשוב ולהפריש פירות נוספים לשם מעשר, לפיכך יש לומר שאף כשמפריש חומש בבת אחת מן הפירות לא תחול הפרשתו כלל, וישארו כל פירותיו טבל גמור.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רבה לאביי, שַׁאנִי מַעֲשֵׂר דְּאִיתֵיהּ לַחֲצָאִים – שונה הדבר לגבי מעשר, מאחר שניתן להפרישו לחצאין, דְּאִי אָמַר תִּתְקַדֵּשׁ פַּלְגָא דְּחִיטְּתָא קָדְשָׁה – שרשאי אדם ליטול חומש מן התבואה ולומר שמפריש חצי מכל גרגר חיטה לשם מעשר, ולפיכך, אף כאשר מפריש חומש מפירותיו בסתם, יש לפרש שכוונתו להפריש חצי מכל פרי לשם מעשר, בעוד שהחצי הנותר בטיבלו הוא עומד, ונמצא שטבל ומעשר מעורבים זה בזה.

הגמרא מקשה על דברי רבה ממעשר בהמה: וַהֲרֵי מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, דְּלֵיכָּא לַחֲצָאִין – אין בו דין חצאים, שאין אדם יכול להפריש שתי בהמות מתוך עשרה, ולומר שיחול שם מעשר על מחצית מכל בהמה, וְלֵיכָּא בָּזֶה אַחַר זֶה – ואף אין חלה בו הפרשה בזה אחר זה, שאם יקרא אדם שם 'עשירי' לבהמה האחת עשר לאחר שקרא שם עשירי לבהמה העשירית אין בדבריו כלום, ואף על פי כן אָמַר רָבָא שאם עָצְאוּ שְׁנַיִם מַעֲשְׂרִי – בשעה שהעביר הבהמות בשער למנותן למעשר בהמה, יצאו שתי בהמות יחדיו במנין העשירי, וּקְרָאָן עֲשִׂרִי – וקרא הבעלים שם עשירי על שתיהן, עֲשִׂרִי וְאַחַד עָשָׂר מְעוֹרָבִים זֶה בָּזֶה – חל שם מעשר על אחת מהן, אלא שמעורבת היא עם הבהמה האחת עשר. ומדוע, הרי לדברי רבה מאחר שאין שם מעשר חל עליהן בזה אחר זה, אזי יש לומר שבבת אחת לא יחול שם מעשר אף על אחת מהן.

מתרצת הגמרא: שַׁאנִי מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה דְּאִיתֵיהּ בְּטָעוּת – שונה הדבר לגבי מעשר בהמה, מאחר שחלה הפרשתו אף בטעות. דְּתָנֵן – שהרי שנינו (בכורות ס:) שאם טעה בעל הבהמות וְקָרָא לַבבש שיצא תְּשִׁיעִי בשם עֲשִׂירִי, וְלָעֲשִׂירִי שיצא קרא תְּשִׁיעִי, וְלָאַחַד עָשָׂר שיצא לאחר שניהם קרא עֲשִׂירִי, שֶׁלָּשְׁתָּן מְקוּדָּשִׁין, ומאחר שחלה קדושת מעשר על העשירי אף כשנקרא בשם תשיעי, לפיכך יש לומר שחלה עליו אף כאשר יצא האחד עשר עמו, ואין אומרים בזה את הכלל ש'כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו'.

הגמרא מקשה על דברי רבה מחלות תודה: הֲרֵי חלות תּוֹדָה דְּלֵיכָּא בְּטָעוּת – אין חלה עליהן קדושה בטעות, שאם שחט קרבן תודה על ארבעים חלות ונתכוין למין מסוים ונמצא שהן ממין אחר אינן קדושות, וְלֵיכָּא נַמִּי בָּזֶה אַחַר זֶה – ואף אין חלה עליהן קדושה בזו אחר זו, שאם הפריש ארבעים חלות ושחט עליהן את קרבן התודה, ולאחר מכן הפריש ארבעים חלות נוספות, אין קדושה חלה עליהן, וְאִיתְּמַר – נאמר בבית המדרש, שנחלקו חכמים לגבי תּוֹדָה שֶׁנִּשְׁחֲטָה עַל שְׁמוֹנִים חַלּוֹת – שהביא עם הקרבן לעזרה שמונים חלות, מה דין חלות אלו. חִזְקִיָּה אָמַר קָדְשֵׁי לָהּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים – חלה קדושה על ארבעים מתוך השמונים כדין חלות תודה, ויצא המביאן ידי חובתו, אלא שמעורבות הן עם ארבעים החלות הנוספות של חולין. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא קָדְשֵׁי לָהּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים – אין חלה קדושה כלל על חלות אלה, מאחר שהפריש יותר מכשיעור.

וסבר אביי, שחזקיה ורבי יוחנן נחלקו בסברת 'כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו', שחזקיה אינו סובר לכלל זה, ולפיכך אמר שאף שאין אדם יכול להקדיש שמונים חלות בזו אחר זו, מכל מקום כשמפרישן כאחת קדשו ארבעים מתוך שמונים. ורבי יוחנן סובר לכלל זה, ולפיכך אמר שכשמפריש שמונים כאחת לא חלה קדושה כלל בחלות אלו. ונמצא, שחזקיה שהיה רבו של רבי יוחנן, אינו סובר את הכלל שאמר רבה.

מתרצת הגמרא: לָאו אִיתְּמַר עֲלָהּ – וכי לא נאמר על מחלוקת זו, שאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שיש להעמיד את מחלוקתם באופן כזה: הַכֹּל מוֹדִים כָּל הֵיכָא דְּאָמַר קָדְשֵׁי לָהּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים קָדְשֵׁי קָדָשִׁים – לדעת הכל אם מפרש את דבריו שאין כוונתו להקדיש אלא ארבעים חלות מתוך השמונים, אין הקדושה חלה אלא על ארבעים חלות, ומעורבות הן עם ארבעים החלות הנותרות של חולין. וכמו כן הכל מודים שאם אמר לֹא יְקַדְּשׁוּ אַרְבָּעִים אֶלָּא אִם כֵּן קָדְשֵׁי שְׁמוֹנִים, שחפץ הוא להקדיש את כל שמונים החלות לקרבן, ומתנה שאם לא תחול קדושה על כולן אינו רוצה שתחול על ארבעים בלבד, לֹא קָדְשֵׁי – אין חלה קדושה כלל על אחת מהן, וכסברת רבה שכל שאינו חל בזה אחר זה על שתיהן אינו חל באחת כלל. לֹא נֶחְלְקוּ חזקיה ורבי יוחנן אֶלָּא במקדיש שמונים חלות בְּסָתָם – שאינו מפרש כוונתו. מַר – חזקיה סָבַר, שאדם זה אינו מתכוין להפריש את כל החלות לשם קרבן תודה, אלא לְאַחֲרָיוּת קָא מְכַוֵּון – שאם תאבדנה החלות הראשונות תהיינה חלות אלו תחתיהן, ולפיכך סובר שחלה קדושה על ארבעים החלות הראשונות, שהרי לא נתכוין להקדיש אלא ארבעים בלבד. וּמַר – רבי יוחנן סָבַר, שאדם זה לְקָרְבָּן גָּדוֹל קָא מְכַוֵּון – חפץ הוא להחיל את קדושת הקרבן על כל שמונים החלות, ולפיכך סובר שאין קדושה חלה עליהן כלל.

הגמרא מקשה על דברי רבא לעיל (נ:) שהעמיד את ביאור המשנה כרבה: וְרָבָא לָמָּה לֵיהּ לְשַׁנּוּיֵי כְּרַבָּה – מדוע הוצרך רבא לבאר הטעם שאין קידושין תופסין בשתי אחיות כאחת משום הכלל שאמר רבה, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו חל, תֵּיפּוֹק לֵיהּ דְּקִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבֵיאָה נִינְהוּ – הרי יכול הוא לבאר הטעם משום שקידושין אלו אינם מסורים לביאה, שהרי אין ידוע באיזו מהן חלו הקידושין, ולפיכך אסורות שתיהן עליו, ודעת רבא להלן שקידושין שאין ראויים לביאה אינם חלים, ומדוע הוצרך לטעם אחר.

מתרצת הגמרא: שרבא לְדִבְרֵי דְּרַבִּי בַּר חָמָא קָאָמַר, ששמע מרבי בר חמא שאינו סובר הטעם משום קידושין שאין מסורים לביאה, אלא חפץ ללמוד מדברי הכתוב (ויקרא יח יח) 'וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לְצָרֹר', שבשעה שנעשות האחיות צרות זו לזו אין חלים בהן קידושין. ולפיכך אמר לו שאין פסוק זה עוסק באדם הנושא שתי אחיות כאחת, אלא בנושאן בזו אחר זו. ומכל מקום ניתן ללמוד מן הפסוק על פי דברי רבה, שמאחר שאין חלים קידושין בשתי אחיות בזו אחר זו, אזי בבת אחת אין חלים הקידושין אף לא באחת מהן. הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין קידושין שאינם מסורים לביאה: אִיתְּמַר – נאמר בבית המדרש, שנחלקו אמוראים בדין קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה – דהיינו, קידושין שאין סופן לבוא לידי ביאה, כגון, המקדש אחת משתי אחיות ואינו מפרש איזו מהן קידש, שאין הוא יכול לישא אף אחת מהן, שמא קידש את אחותה ואסורה היא לו מדין אחות אשה. אַבַּיֵי אָמַר חָווּ קִידּוּשִׁין – חלו קידושין באחת האחיות, אלא שאין ידוע באיזו מהן, ולפיכך יש לו להוציא את שתיהן בגט. רָבָא אָמַר לֹא חָווּ קִידּוּשִׁין – לא חלו קידושין כלל, מאחר שאין קידושין אלו ראויים לביאה, ולפיכך אינן צריכות הימנו גט.

אָמַר רָבָא, חכם ושמו בַּר אֲהִינָא אַסְבְּרָא לִי – ביאר לי מקור לסברא זו מן התורה, שנאמר (דברים כד א) 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ', 'כי יקח' היינו קידושי כסף, 'ובעלה' שתהא ראויה לביאה, ויש ללמוד מכאן שקִידּוּשִׁין הֲמְסוּרִין לְבִיאָה – שמותרת היא לו לאחר שקידשה, הָווּ קִידּוּשִׁין, אבל קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה

המשך בעמוד רנ"ז

– שאסורה היא לו, **לֹא** הָוְוּ קִידּוּשִׁין.

הגמרא מקשה על דברי רבא מן המשנה: **תָּנַן** – שנינו במשנתינו, שאדם **הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וּבְתָהּ אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ כְּאַחַת** – בבת אחת, **אֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת**, שמאחר ולא ניתן לקדשן בזו אחר זו, לפיכך אף בבת אחת אינן חלות כלל. ומדייקת הגמרא שדווקא אם קידש שתיהן אינן מקודשות, **הָא** אם קידש רק **אַחַת מֵאִשָּׁה וּבְתָהּ**, דהיינו, שקידש רק את האם או רק את הבת, **אוֹ** שקידש אחת **מֵאִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ**, דהיינו, רק אחת מן האחיות, ולא פירש איזו מהן הוא מקדש, הרי היא **מְקוּדֶּשֶׁת**, **וְאַמַּאי** – מדוע תהא אחת מקודשת, הא **קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה נִינְהוּ**, שהרי אינו יודע איזו מהן קידש, וכל אחת מהן אסורה עליו מספק, **תִּיּוּבְתָּא דְּרָבָא** – לכאורה יש להוכיח שאף קידושין שאין ראויין לביאה חלים, ושלא כדברי רבא.

מתרצת הגמרא: **אָמַר לָךְ רָבָא, וּלְטַעְמִיךְ אֵימָא סֵיפָא** – לשיטת המקשן הסובר שקידושין שאין מסורים לביאה חלים הם, יש להקשות מן הסיפא של המשנה. שבה נאמר כך, **מַעֲשֶׂה בְּחָמֵשׁ נָשִׁים וּבָהֶן – בתוכן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִיקֵּט** אדם **אֶחָד כַּלְכָּלָה** [כ־סל] **שֶׁל תְּאֵנִים, וְכִלְכְּלָה זוֹ שֶׁלָּהֶן הָיְתָה, וְשֶׁל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית הָיְתָה**, ולפיכך היתה מופקרת לכל, ונטל אותו אדם פירות אלו ונתנן לאותן נשים **וְאָמַר** להן, **חֲרֵי בּוּלְכֶם מְקוּדָּשׁוֹת לִי בְּכַלְכָּלָה זוֹ, וְאָמְרוּ חֲכָמִים** שהדין הוא שאֵין **הָאֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת** לו. וניתן לדייק מדברי המשנה, שדווקא **הָאֲחָיוֹת הוּא דְּאֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת** לו, **הָא נָכְרִיּוֹת** – שאר הנשים שאינן קרובות זו לזו, **מְקוּדָּשׁוֹת**.

וממשיך רבא ואומר, שיש לברר **הֵיכִי דָּמֵי** – באיזה אופן עוסקת המשנה. **אִילֵּימָא דְּאָמַר כּוּלְּכֶם** – אם באופן שאמר אותו האדם לכל חמשת הנשים 'כולכן מקודשות לי', כיצד יתכן לומר שרק האחיות אינן מקודשות, בעוד שבשאר הנשים חלו הקידושין, הרי **קָנֵי אַתְּ וַחֲמוֹר הוּא** – הרי זה כנותן מתנה לאדם ואמר לו 'קנה מתנה זו יחד עם החמור', שכל אחד מכם יזכה במחצית המתנה, **וְאַתְּ וַחֲמוֹר לֹא קָנָה** – שהדין בזה שמאחר והחמור אינו יכול לקנות, לא זכה גם האדם בחלקו, שלא נתכוין הנותן אלא אם יזכו שניהם יחדיו. ואם כן, אף בענין זה יש לומר כן, שלא נתכוין לקדש הנשים אלא אם כן יתקדשו לו כולן, ומאחר שאין האחיות מקודשות, יש לומר בזה שלא חלו הקידושין כלל, אף בשלשת הנשים הנותרות.

אֶלָּא לַאו – בהכרח יש לומר, דְּאָמַר לְהוּ המקדש, אַחַת מִכֶּם המקדש לי, ותקדש לי, ולא קידש את כולן, ולפיכך אין קידושי הנכריות נפסלים בגלל האחיות, וְקָתָנֵי – וכתוב במשנה שֶׁאֵין הָאֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת, ויש להוכיח מכאן כדברי רבא, שאף המקדש אחת משתי אחיות אין חלים הקידושין, מאחר שאינם מסורים לביאה.נמצא, שֶׁלָּרָבָא קַשְׁיָא הֵיכָא של המשנה, שמשמע שרק במקדש שתי אחיות יחדיו אין הקידושין חלים, אך כשמקדש אחת מתוך השתיים חלים הם, ואילו לְאַבָּיֵי קַשְׁיָא הֵיפָא, שמשמע שאדם המקדש אחת מחמש נשים ושתי אחיות בתוכן, אין הקידושין תופסים באחיות כלל.מבארת הגמרא: שֶׁאַבָּיֵי מְתָרֵץ – מבאר את כל המשנה לְהַעֲמֵיהּ – כשיטתו, וכן רָבָא מְתָרֵץ את המשנה לְהַעֲמֵיהּ. אַבָּיֵי מְתָרֵץ לְהַעֲמֵיהּ ומבאר המשנה באופן כזה, הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּהּ אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ כְּאַחַת – יחדיו, אֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת, שמאחר ואין קידושיהן יכולים לחול בזה אחר זה, אינם חלים בבת אחת כלל. הָא – יש לדייק מדברי המשנה, שהמקדש רק אַחַת מֵאִשָּׁה וּבִתָּהּ או אחת מֵאִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, ואף שקידושין אלו אינם ראויים לביאה, שהרי אינו יודע את מי מהן קידש, מכל מקום חלים הם. וסובר אביי שיש להוסיף מעט בדברי המשנה, 'וְאִם אָמַר להן המקדש, האשה הָרְאוּיָה מכם לִי לְבִיאָה תִּתְקַדֵּשׁ לִי, אזי הדין הוא שאף אחת מן האחיות אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, שהרי אינה ראויה לו לביאה. ובזה נתבארה הרישא של המשנה.

ועתה הוא מבאר את הסיפא כהמשך לדין שנתבאר ברישא: וּמַעֲשֶׂה נָמִי – וכן היה מעשה בְּחָמֵשׁ נָשִׁים וּבָהֶן [־בתוכן] שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִיקֵּט אדם אֶחָד כַּלְבָּלָה שֶׁל תְּאֵנִים, וְאָמַר להן, האשה הָרְאוּיָה לִי מֶכֶם לביאה תִּתְקַדֵּשׁ לִי, וְאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין הָאֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת, שמאחר שלא פירש את מי מהן מקדש אינן ראויות לו לביאה, שבכל אחת מהן יש לחשוש שמא אסורה עליו מדין אחות אשה.וְרָבָא מְתָרֵץ – מבאר את המשנה לְהַעֲמֵיהּ – לשיטתו, באופן כזה, הַמְקַדֵּשׁ אשה אַחַת מֵשְׁתֵּי נשים שהן אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אוֹ שקידש אַחַת מֵאִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ, נַעֲשָׂה – הרי זה כְּמִי שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּהּ אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ כְּאַחַת – יחדיו, וְאֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת, שכשם שאין הקידושין חלים על אשה ואחותה יחדיו, כך אינם חלים על אחת מהן, מאחר שאין ידוע את מי קידש, ואינן ראויות לו לביאה. ובכך נתבארה הרישא של המשנה. וְעל כך מבואר בסיפא מַעֲשֶׂה נָמִי – שכן היה מעשה בְּחָמֵשׁ נָשִׁים וּבָהֶם שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִיקֵּט אֶחָד כַּלְבָּלָה שֶׁל תְּאֵנִים וְאָמַר להן כך, חֲרֵי בּוּלְכֶם [־שלשת הנשים האחרות] וּבנוסף לכך אַחַת מִשְׁתֵּי הָאֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת לִי בְּכַלְבָּלָה זוֹ, וְאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין הָאֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת כלל, אף שלא קידש אלא אחת מהן, מאחר שקידושין אלו אינם ראויים לביאה.

הגמרא מקשה על דברי רבא מהמשנה להלן: תָּא שְׁמַע. שנינו (לקמן סד:), שאדם הַמְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ סְתָם, דהיינו, שקיבל קידושין לאחת מבנותיו ולא פירש לאיזו מהן, אֵין הבנות הַבּוֹגְרוֹת בְּכֻלָּל הספק, שאף אם יש לו בנות רבות בוגרות אין להסתפק שמא קיבל קידושין בעבורן, שהרי אינן ברשותו לקדשן. הָא – יש לדייק מדברי המשנה, שהבנות הַקְּטַנּוֹת הן בְּכֻלָּל הספק, שאם יש לו כמה בנות קטנות חלו קידושין באחת מהן, ואין ידוע איזו היא, ויש להצריך לכולן גט מן המקדש. וְאַמַּאי – מדוע חלו קידושין אלו, הרי קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה נִינְהוּ, שהרי אינו יכול לישא אף אחת מהן שמא היא אחות אשתו, וְתִיּוּבְתָּא דִּרְבָא, ויש להוכיח מכאן שאין הלכה כרבא, אלא אף קידושין שאינם ראויים לביאה חלים הם. מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רָבָא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן כְּשֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה, דהיינו, משנה זו עוסקת באופן שאין לאדם זה אלא שתי בנות, האחת גדולה והאחת קטנה, ולפיכך חלו הקידושין על הקטנה בוודאות, שמאחר ואין הגדולה ברשותו לקדשה, ודאי לא נתכוין לקדש אלא את הקטנה.מקשה הגמרא: הָא בּוֹגְרוֹת קָתָנֵי – הרי נקטה המשנה 'בוגרות' בלשון רבים, דהיינו, שיש לאדם זה כמה בנות בוגרות, ויש לדייק מכך שיש לו אף כמה בנות קטנות, וכיצד יתכן לומר שאין לו אלא בת אחת קטנה ובת אחת בוגרת.

מתרצת הגמרא: מַאי בּוֹגְרוֹת דְּעָלְמָא – כוונת המשנה שנקטה לשון רבים היא על אנשים רבים, שכל אדם שיש לו בת אחת קטנה ואחת בוגרת בביתו וקיבל קידושין עבור אחת מהן, אין הבוגרת בכלל הספק.

שבה הגמרא ומקשה: אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא – אם כן מהו החידוש בדברי המשנה, הרי דבר פשוט הוא שאין אדם יכול לקבל קידושין עבור בתו הבוגרת, וכן דבר פשוט הוא שאדם שיש לו בת אחת קטנה וקיבל עבורה קידושין הרי היא מקודשת, שהרי קידושין המסורים לביאה הם.

מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – משנה זו עוסקת באופן דְּשַׁוְיוּהָ שָׁלִיחַ – שמינתה הבת הבוגרת את אביה שיהא שליח לקבל עבורה קידושין ממי שיחפוץ. מַהוּ דְּתֵימָא – היה מקום לומר, כִּי מְקַבֵּל האב קִידּוּשֵׁי מאחר בסתם, אַדַּעְתָּהּ דִּידָהּ קָא מְקַבֵּל, שמא מקבלם עבור הבת הגדולה, שהרי עתה רשאי הוא לקדש אף אותה, קָא מַשְׁמַע לַן המשנה, דְּלֹא שָׁבִיק אִינִישׁ מִידֵּי דְּאִית לֵיהּ הֲנָאָה מִינֵּיהּ – אין אדם עוזב דבר שיש לו טובת הנאה ממנו, ועוסק בדבר שאין לו טובת הנאה. ולפיכך יש לתלות שקידש את בתו הקטנה, שכספּ הקידושין שמקבל עבורה זוכה בו לעצמו, ולא את בתו הגדולה שכספּ קידושיה שלה.

מקשה הגמרא על תירוץ זה: מִי לֹא עָסְקִינַן דְּאָמְרָה לֵיהּ קַדְּשִׁנִי לְדַיְּדָךְ – האם לא יתכן שהמשנה עוסקת באופן שאמרה לו בתו הגדולה שיקח את כספּ קידושיה לעצמו, ובאופן כזה יש להסתפק שמא כוונתו היתה לקבל קידושין עבור הגדולה.

מתרצת הגמרא: אֲפִילּוּ הָכִי – אף באופן כזה אין לחשוש לכך, דְּלֹא שָׁבִיק אִינִישׁ מְצוָה דְּרַמְיָא עֲלֵיהּ וְעָבֵיד מִצְוָה דִּלְאו רַמְיָא עֲלֵיהּ – אין אדם עוזב מצוה המוטלת עליו ועוסק במצוה שאינה מוטלת עליו. ומאחר שמצוה על האב להשיא את בתו הקטנה לאיש, לפיכך יש לתלות שקיבל עבורה קידושין, ולא עבור בתו הגדולה שאין מוטל עליו להשיאה.

הגמרא מקשה קושיא נוספת על דברי רבא מהמשנה להלן: תָּא שְׁמַע. שנינו בדברי המשנה להלן (סד:) שמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי בָּתֵּי [־קבוצות] בָּנוֹת מְשֻׁתֵּי נָשִׁים – שנשא תחילה אשה ונולדו לו ממנה כמה בנות, ולאחר מכן נשא אשה נוספת וילדה אף היא כמה בנות, וְאָמַר קִדַּשְׁתִּי אֶת בַּתִּי הַגְּדוֹלָה לאיש, וְאֵינִי יוֹדֵעַ איזו מן הגדולות נתכוונתי לקדש. הָאֵם גְּדוֹלָה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת – הגדולה שבבנות האשה הראשונה שהיא גדולה שבכולן, וְאֵם גְּדוֹלָה שֶׁבִּקְטַנּוֹת – הגדולה שבבנות האשה השניה, וְאֵם קְטַנָּה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת – הקטנה שבבנות האשה הראשונה, שֶׁהִיא גְּדוֹלָה מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת – שבבנות האשה השניה, כּוּלָּן אֲסוּרוֹת לאחר עד שיקבלו הימנו גט, חוץ מֵהַקְּטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת – הקטנה בבנות האשה השניה שאינה בכלל הספק. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. ויש להוכיח מדבריו שקידושין שאינם מסורים לביאה חלים, שהרי אין המקדש יכול לישא אחת מן הבנות, שבכל אחת יש להסתפק שמא אחות אשתו היא, ומכל מקום צריכות כולן גט הימנו. מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן כְּשֶׁהוֹפְרִין וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ – המשנה עוסקת באופן כזה, שמתחילה ידע האב איזו מן הבנות כוונתו לקדש, אלא שלאחר מכן נשתכח הימנו הדבר, ומאחר שבשעת הקידושין היו אלו ראויים לביאה, לפיכך חלו באחת מן האחיות, וזקוקות כולן לגט הימנו.

מוסיפה הגמרא: דַּיְקָא נָמִי – יש לדייק מדברי המשנה שידע האב מתחילה ושכח, דְּקָתָנֵי 'אֵינִי יוֹדֵעַ', שמשמעות הלשון 'איני יודע עתה' אך מקודם לכן ידע, וְלֹא קָתָנֵי 'אֵין יָדוּעַ', שמשמעותו שאין הדבר ידוע מתחילתו, שֶׁמַּע מִינָּהּ, שאכן המשנה עוסקת רק באופן שידע ושכח, אך אילו לא ידע מתחילה לא חלו הקידושין כלל.

שבה הגמרא ומקשה: אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא – אם כן, מה חידוש יש בדברי רבי מאיר במשנה.

מתרצת הגמרא, לְאַפּוֹקֵי מְדְּרַבִּי יוֹסֵי – כוונת רבי מאיר להוציא מדברי רבי יוסי דְּאָמַר לֹא מַחֵית אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ לְמֶפְקְיָא – הסובר שאין אדם מכניס עצמו לספק, ולפיכך אם מקדש את בתו 'הגדולה' אין כוונתו אלא לגדולה שבגדולות, ומקודשת היא

המשך בעמוד מט

בוודאי וכל השאר מותרות, קָא מַשְׁמַע לָן רבי מאיר שאין זה כך, דְּמַחְיֹת אֵינִישׁ נַפְשֵׁיהּ לְמִפַּיְּסָא – שלעיתים מכניס אדם עצמו לספק, ולפיכך יש לחשוש בכולן חוץ מן הקטנה שבקטנות.

הגמרא מקשה על דברי רבא ממשנה נוספת: תָּא שְׁמַע. שנינו במסכת יבמות (כג:) שִׁמְעִי מִשָּׁקְדַשׁ אַחַת מִשְּׁתֵי אֲחָיוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ מהן קִידֵּשׁ, נוֹתֵן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ מספק. ויש להוכיח מכאן, שאף ששתיהן אסורות לו מספק ואין הקידושין מסורים לביאה, מכל מקום חלים הם, ושלא כדברי רבא.

מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן כְּשֶׁהוּכְּרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ – אף משנה זו עוסקת באופן שמתחילה ידע איזו מן האחיות קידש, ורק לאחר מכן נשתכח הדבר הימנו, ולפיכך חלו קידושין אלו, שהרי בשעה שקידש היו מסורים לביאה. דְּיָקָא נַמִי – ויש לדייק כן מדברי המשנה, דְּקָתָנֵי אֵינוֹ יוֹדֵעַ שמשמעותו שאינו יודע עתה, וְלֹא קָתָנֵי אֵינוֹ יָדוּעַ שמשמעותו שלא ידע מתחילה. שבה הגמרא ומקשה: אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא – אם כן מה חידוש יש בדברי המשנה.

מתרצת הגמרא: סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – המשנה הוצרכה להשמיע את הרישא משום הדין שנתחדש בסיפא. שאם מֵת המקדש בלא בנים, ויש לוֹ אָח אֶחָד, חוֹלֶצֶת אותו האח לְשָׁתֵיהֶן, ואינו רשאי לייבם אף אחת מהן, מאחר שיש לחשוש שמא זו שמייבם אינה אשת אחיו אלא אחותה, ואסורה היא עליו מדין 'אחות זקוקתו'. הֵיוּ לוֹ – לאותו אדם שקידש אחת משתי אחיות ומת, שְׁנַיִם – שני אחים, אֶחָד מהם חוֹלֶצֶת לאחת מן האחיות, וְאֶחָד – האח השני, מְיַיבֵּם – רשאי לייבם את האחות השניה אם ירצה, שאם אשת אחיו המת היא מקיים בה מצוות יבום, ואם אחות אשת המת היא, כבר פקעה הזיקה על ידי חליצת הראשון, ומותרת היא לאחיו. אֵם קָדְמוּ שני האחין וְכָנְסוּ – ייבמו את שתי האחיות, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָם מִיָּדָם, שאף שהראשון נהג שלא כדין, שהרי ייבם אשה שהיא בספק אחות זקוקתו, מכל מקום בדיעבד אינה אסורה לו.ועתה מבארת הגמרא את החידוש בסיפא של המשנה: שַׁוְּקָא מְיַחְלִיץ וַהֲדַר מְיַיבֵּמִי – שרק באופן כזה שאח אחד חולץ תחילה לאחת האחיות, רשאי אחיו לייבם את אחותה לאחר מכן, אֲבָל יְבוּמֵי וַהֲדַר מְיַחְלִיץ לֹא – אבל אין לאח לייבם קודם חליצת אחיו, דְּקָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ – שהרי יש לחשוש שמייבם את אחות אשת המת שזקוקה לייבום, ואסורה היא לו כעין אחות אשה. הגמרא מקשה על דברי רבא מהמשך המשנה: תָּא שְׁמַע. שנינו בהמשך דברי המשנה, שְׁנַיִם – שני אנשים שאינם אחים, שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִידֵּשׁ וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִידֵּשׁ – ואין אחד מהם יודע איזו מן האחיות קידש, זֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִּטִּין וְזֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִּטִּין – יש לכל אחד מהם ליתן גט לכל אחת מן האחיות מספק. ויש ללמוד מכאן, שאף שקידושין אלו אינם מסורים לביאה, שהרי אין אחד מהן רשאי לישא אחת מן האחיות, מכל מקום חלו הקידושין וזקוקות לגט, ושלא כדברי רבא.

מתרצת הגמרא: הָכָא נַמִי שֶׁהוּכְּרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ – אף דין זה עוסק באופן שידעו מתחילה איזו מן האחיות קידש כל אחד מהן, ורק לאחר מכן נשתכח הדבר, ונמצא שבשעת קידושין היו אלו מסורים לביאה.דְּיָקָא נַמִי – ויש לדייק כן מדברי המשנה, דְּקָתָנֵי 'אֵינוֹ יוֹדֵעַ' שמשמעותו שאינו יודע עתה, וְלֹא קָתָנֵי 'אֵין יָדוּעַ' שמשמעותו שלא היה הדבר ידוע מתחילתו, שְׁמַע מִינָּהּ שאכן המשנה עוסקת באופן כזה, אך אילו היה הספק מתחילתו לא היו הקידושין חלים מאחר שאינם ראויים לביאה.

שבה הגמרא ומקשה: אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא – אם כן מה חידוש יש בדברי המשנה.

ומתרצת: סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – המשנה הוצרכה להשמיע את הדין ברישא משום החידוש שנתחדש בסיפא, שאם מֵתוּ שני המקדשים, וְלָזֶה יש אָח אחד וְלָזֶה יש אָח אחד, זֶה – אחיו של הראשון חוֹלֶצֶת לְשָׁתֵיהֶן, וְזֶה – אחיו של השני חוֹלֵץ לְשָׁתֵיהֶן, שהרי כל אחד מהם אינו יודע איזו מן האחיות זקוקה לו, ואיזו מהן זקוקה לרעהו. לָזֶה אֶחָד וְלָזֶה שְׁנַיִם – אם לאחד מן המקדשים שמת יש אח אחד, ולשני יש שני אחים,